

του Αρχιμ. **Βαρνάβα Λαμπρόπουλου**
της Ιεράς Μητρόπολης Νικοπόλεως και Πρεβέζης

Μάλλον δεν είναι απαραίτητο να έχει κάποιος διορατικό χάρισμα, για να διακρίνει ότι δεν ζούμε πλέον σε μία χριστιανική Ευρώπη. Δεν ξέρω αν μπορούμε να λέμε ότι ζούμε και σε μία χριστιανική Ελλάδα. Η κατά τα τελευταία χρόνια συνήθως αθόρυβη, πλην όμως μαζική είσοδος Ασιατών - κυρίως - μεταναστών ή προσφύγων στον ευρωπαϊκό χώρο, αλλοιώνουν μέρα με την ημέρα την ιδιοπροσωπία της χώρας μας και της Ευρώπης. Στην Γαλλία - για παράδειγμα - οι μιναρέδες ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια, ενώ στην Ολλανδία τα τζαμιά είναι πλέον περισσότερα από τους χριστιανικούς ναούς.

Με πρόσχημα αυτήν την αλλοίωση, η Ευρώπη κατάντησε όχι μόνο να μη θέλει να βλέπει τη σημασία του Χριστιανισμού για το παρόν και το μέλλον της, αλλά να απαρνείται ακόμη και αυτές της χριστιανικές της ρίζες. Όταν πρόσφατα ρωτήθηκε ο μεγάλος Γάλλος ιστορικός Ζακ Λε Γκοφ αν πρέπει να αναγνωριστούν συνταγματικά οι χριστιανικές ρίζες της Ευρώπης, απάντησε τα εξής:

«Ως ιστορικός αναγνωρίζω φυσικά ότι ο χριστιανισμός υπήρξε μια από τις θεμελιώδεις πηγές του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αλλά αυτό πρέπει να μείνει έξω από ένα συνταγματικό πλαίσιο». Και ο Γάλλος ιστορικός δικαιολόγησε την άποψή του με το εξής λαϊκίστικο επιχείρημα:

«Ένα από τα μεγάλα προβλήματα της Ευρώπης σήμερα είναι η θέση των ασιατικής κυρίως προέλευσης πληθυσμών, που είναι στην πλειοψηφία του μουσουλμάνοι. Δεν νομίζω ότι είναι ορθό, στις δυσκολίες που ήδη υπάρχουν για την ενσωμάτωση αυτών των πληθυσμών, να προσθέσουμε ένα ακόμη εμπόδιο, όπως θα ήταν η αναφορά της σημασίας του χριστιανισμού στο ευρωπαϊκό σύνταγμα».

Αυτά είπε ο Λε Γκόφ. Η απροθυμία του να αναγνωρίσει τουλάχιστον τις χριστιανικές ρίζες της Ευρώπης, αν όχι να καυχηθεί γι' αυτές, μια απροθυμία που τη συμμερίζονται πλείστοι όσοι Ευρωπαίοι διανοούμενοι, μαρτυρεί μια θλιβερή πνευματική καθίζηση. Δεν μπορεί πλέον να κρυφτεί η πνευματική αφασία. Πρόκειται για μια απελπιστική ξεραία, που είναι καρπός του ότι η -κάποτε- χριστιανική Ευρώπη «ουκ εδοκίμασεν τον Θεόν έχειν εν επιγνώσει». Και γι' αυτό «παρεδόθη εις αδόκιμον νουν, ποιειν και λέγειν τα μη καθήκοντα» (πρβλ. Ρωμ. 1, 28).

Αυτός ο «αδόκιμος νους», έκανε την Ευρώπη (αρκετά πριν υποδεχθεί του συμπαθείς μετανάστες) να ανοίξει διάπλατα τις πύλες της και να δεχθή με ενθουσιασμό πλείστες όσες ασιατικής προέλευσης θρησκευτικές δοξασίες, καθώς και πολλά αμερικανικής προέλευσης νεοεποχίτικα κινήματα και προτεσταντικές παραφυάδες.

Τα ποιμαντικά προβλήματα που δημιουργούνται μετά από αυτές τις ανακατατάξεις είναι πολλά και πολύπλοκα. Ας μας επιτραπή να αναφέρουμε δυο-τρία ενδεικτικά περιστατικά. Πρόκειται για περιστατικά που όλοι, όχι σπάνια (δυστυχώς), ακούμε στην επικοινωνία μας κυρίως με νέους ανθρώπους:

Περιστατικό πρώτο: Χριστιανική νέα, έχοντας από μικρή στενό δεσμό με την ζωή της ενορίας της, γνωρίζεται με νεαρό μουσουλμάνο μετανάστη, ο οποίος φαίνεται ότι δεν διατίθεται να βαπτισθή χριστιανός. Η νέα αποφασίζει να τον παντρευτεί (φυσικά με πολιτικό γάμο), ξέροντας ότι ίσως να μην ξανακοινωνήσει ποτέ, και έχοντας τη μετέωρη υπόσχεσή του ότι θα της επιτρέψει να βαπτίσει τουλάχιστον τα παιδιά τους. Μετά τις λίγες φορές, που ο μουσουλμάνος δέχεται να μη σε ορθόδοξο ναό, κάνει τις πολύ δικαιολογημένες ερωτήσεις-παρατηρήσεις: «Πως είναι ντυμένες οι γυναίκες μέσα στην εκκλησία σας; Πως είναι δυνατόν να συζητάτε μεταξύ σας την ώρα της προσευχής; Καταλαβαίνεται αυτά που λέει ο παπάς και ο ψάλτης;»

Περιστατικό δεύτερο: Νεαρός Έλληνας, σπουδάζοντας στο εξωτερικό. Γνωρίζεται με γερμανίδα (άνευ συγκεκριμένου θρησκευματος), η οποία κατόπιν πιέσεων της μητρός του νέου δέχεται να βαπτισθή ορθόδοξη, όχι όμως και να διακόψει τα μαθήματα χάθα-γιόγκα που παρακολουθεί, γιατί δεν βλέπει κάτι το ασυμβίβαστο με την χριστιανική πίστη. Στα μαθήματα γιόγκα παρασύρεται και ο νεαρός, ο οποίος ομολογεί ότι η ορθόδοξη μητέρα του και ο πνευματικός της δεν του έδειξαν ποτέ κάποια αντίστοιχη χριστιανική μέθοδο χαλάρωσης και ηρεμίας.

Και το τρίτο περιστατικό: Έγχρωμη νεαρή κυρία από χώρα της Αφρικής εργάζεται σε εστιατόριο της Αθήνας και παρακινημένη από τη συνεπή τήρηση της νηστείας δύο φοιτητών που τρώνε τακτικά στο εστιατόριο, τους ζητάει βιβλία σχετικά με την ορθοδοξία και αρχίζει να πηγαίνει που και που στην Εκκλησία. Όταν εκφράζει στον ιερέα της κοντινής εκκλησίας την επιθυμία της να βαπτισθή, παίρνει την κοφτή απάντηση: «Πρώτα να εξομολογηθής τις αμαρτίες σου και μετά θα δούμε». Στο ίδιο ύφος είναι και η υποδοχή που υφίσταται σε άλλες δύο ενορίες. Εκείνο τον καιρό την πλησιάζουν δύο «πεντηκοστιανοί» και την φέρνουν στην σύναξή τους, όπου γίνεται δεκτή με πολύ εγκαρδιότητα. Και αυτή αποφασίζει: «Θα μείνω εδώ. Τουλάχιστον καταλαβαίνω αυτά που διαβάζουν και αυτά που ψάλλουν».

Θα μπορούσαμε να απαριθμήσουμε πλείστα όσα παρόμοια περιστατικά, ενδεικτικά της συγχύσεως που επικρατεί στην κατ' όνομα πλέον «χριστιανική» Ελλάδα. Πρόκειται για περιστατικά, για τα οποία κοντολογίς ισχύει το «χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα», και για τα οποία περιστατικά - ως μας επιτραπή να πούμε ότι - σίγουρα δεν ευθύνεται ο κ. Δαφέρμος. Και είναι φανερό ότι η σύγχυση δεν οφείλεται τόσο στην παρουσία των ετεροδόξων ή ετεροθρήσκων στην χώρα μας, όσο στην δική μας συγκεχυμένη «ορθοδοξία» (εντός εισαγωγικών). Αυτή την αλαλούμ «ορθοδοξία» πολύ παραστατικά καταγγέλλει ο π. Βασίλειος Θερμός, σε ένα θαυμαστό κείμενό του με τίτλο «Ιδιωτικές θεολογίες και η καθολικότητα της Αλήθειας». Λέει ο π. Βασίλειος:

«Δεν είναι καθόλου σπάνιο το φαινόμενο, ένας ομολογιακά ορθόδοξος να αντιμετωπίζει τις ενοχές του στο πρότυπο του ρωμαιοκαθολικού Μεσαίωνα, να προωθή την ατομικότητά του προτεσταντικά, να χειρίζεται τις επιθυμίες του βουδιστικά, να φανατίζεται ισλαμικά, να αισθάνεται περιούσιος κατά εβραϊκό τρόπο, να οργανώνεται ως οπαδός γύρω από ένα κληρικό όπως γύρω από έναν γκουρού κ.ο.κ.»[1]

Όλα αυτά μαρτυρούν για τραγικά ποιμαντικά κενά, τραγικά ποιμαντικά λάθη. Και η αντιμετώπιση αυτών των ποιμαντικών κενών και των ποιμαντικών λαθών, σίγουρα δεν μας αφήνει τα πολυτελή περιθώρια να ασχοληθούμε - ας πούμε - με την χρήση ή μη των απηχημάτων στην ψαλμωδία ή με το πλάτος του ποδόγυρου των ράσων μας, και αν μεν, ενώ αρμενίζουν βαρκούλες, χάνονται απλώς καράβια, έχει καλώς. Αν όμως χάνονται ψυχές, υπέρ των Χριστός απέθανε, τότε που φύγωμεν;

Ας τείνωμε ευήκοον ους στις κραυγές των ναυαγών ευρωπαϊών εταίρων μας, που με ειλικρίνεια παραδέχονται την πνευματική χρεωκοπία της Ευρώπης και ζητούν χείρα σωτηρίας.

Πριν δύο χρόνια έκλεισε τα εκατό του ο μεγάλος γερμανός φιλόσοφος Gadamer, πνευματικό τέκνο του Χούσερλ και του Χάϊντεγκερ. Ο αιωνόβιος φιλόσοφος ομολογεί ότι έχει χαθή πλέον η ταυτότητα της Ευρώπης: «Εξαμερικανιστήκαμε», λέει, «αλλά άθελά μας. Δεχθήκαμε από την Αμερική την προτεσταντική, καλβινιστική ηθική του κέρδους και της επιτυχίας. Προσπάθησαν να μας πείσουν ότι αυτό είναι πλέον το μοναδικό που μετράει στην ζωή. Δεν πιστεύω όμως ότι όλοι στην Ευρώπη έχουν αποδεχθή άκριτα αυτόν τον τρόπο ζωής και σκέψης. Περιμένω μια απάντηση», φωνάζει ο Gadamer. Και συνεχίζει: «Και χωρίς να είμαι προφήτης αυτή η απάντηση θα έλθει από την αποκαλούμενη περιφέρεια της Ευρώπης: από τον Νότο και από τις σλαβικές χώρες».

Είναι φανερό ότι ο Gadamer φωτογραφίζει εμάς τους ορθόδοξους. Όπως μας φωτογράφιζε και ο Wittgenstein, όταν υπηρετούσε δάσκαλος σε ένα χωριό στην Αυστρία. Καθόταν ολόκληρα απογεύματα και διάβαζε αποσπάσματα από τους Αδελφούς Καραμαζώφ στον παπά του χωριού. Σίγουρα κάτι είχε βρη στον Ντοστογιέφσκυ ο Wittgenstein, που δεν το άκουσε ποτέ από τον τυρολέζο ρωμαιοκαθολικό εφημέριο.

Και πρέπει να πούμε ότι η απάντηση που περιμένει η σημερινή αποχριστιανοποιημένη Ευρώπη δεν μπορεί να είναι ένας εκκοσμικευμένος Χριστιανισμός, που εξαντλείται σε διανοουμενισμούς, ακτιβισμούς, κοινωνικές προσφορές και άλλα παρόμοια. Τέτοιο χριστιανισμό τον δοκίμασε η Ευρώπη και έχασε και τα αυγά και τα καλάθια (όπου αυγά νόει το ευαγγελικό μήνυμα, και όπου καλάθια νόει την όποια ιδιοπροσωπία της). Η Ευρώπη περιμένει ένα Χριστιανισμό, ο οποίος πρωτίστως μαρτυρεί τη Αληθεία. Αυτό είναι το πρώτιστο ποιμαντικό μας καθήκον. Η μαρτυρία της Μιας Αληθείας.

* * *

Ο ίδιος ο Αρχιποίμην Χριστός, όταν εδικάζετο υπό του Πιλάτου, όρισε το πρωταρχικό καθήκον του ποιημένος. Όταν ο Πιλάτος τον ερώτησε: «Ουκούν βασιλεύς ει σύ;» ο Χριστός απάντησε: «Εγώ εις τούτο γεγέννημαι και εις τούτο ελήλυθα εις τον κόσμον, ίνα μαρτυρήσω τη αληθεία» (Ιω. 18, 37).

Το ίδιο αποκάλυψε και στην συναγωγή της Ναζαρέτ, όταν διάβασε το γνωστό χωρίο από το βιβλίο του Ησαΐα: «Πνεύμα Κυρίου επ' εμέ ου είνεκεν έχρισέ με,

ευαγγελίσασθαι πτωχοίς απέσταλκέ με, ιάσασθαι τους συντετριμμένους την καρδίαν, κηρύξαι αιχμαλώτοις άφεσιν και τυφλοίς ανάβλεψιν, αποστείλαι τεθραυσμένους εν εφέσει, κηρύξαι ενιαυτόν Κυρίου δεκτόν» (Λουκ. 4, 18-19). Και εδώ. Ο ευαγγελισμός των πτωχών, η ίασις των συντετριμμένων, η άφεσις των αιχμαλώτων και η ανάβλεψις των τυφλών, δεν έχουν καμμία σχέση με το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, αλλά με την μαρτυρία της Αληθείας.

Δεν είναι λίγες οι φορές που ο Χριστός αναγκάστηκε να τονίσει την προτεραιότητα της μαρτυρίας της αληθείας στην ποιμαντική Του αποστολή, όταν έβλεπε ότι οι άνθρωποι παρεξηγούσαν το έργο Του και Τον θεωρούσαν, άλλοτε εθνάρχη και ελευθερωτή από την ρωμαϊκή κατοχή, άλλοτε επαναστάτη και άλλοτε κοινωνικό αναμορφωτή. Η πιο χαρακτηριστική ίσως περίπτωση ήταν εκείνη μετά τον χορτασμό των πεντακισχιλίων.

Ο όχλος ζητούσε εναγωνίως να βρη τον Χριστό, ο οποίος τους έπαιζε λίγο «κρυφτό». Και όταν τελικά Τον βρήκαν στην Καπερναούμ, τους πρόλαβε με τα λόγια: «Ψάχνετε να με βρήτε, όχι για τίποτε άλλο, αλλά γιατί χτες φάγατε καλά» (Ζητείτε με ότι εφάγετε εκ των άρτων και εχορτάσθητε). Και μετά άρχισε να τους λέει κάτι παράξενα - για τους περισσότερους - λόγια. Τους μίλησε για βρώσιν μένουσαν και για βρώσιν απολλυμένην, τους είπε ότι «το μάνα δεν σας το `δωσε ο Μωϋσής αλλά ο Πατέρας μου, ο οποίος σας δίνει και τον άρτο τον εκ του ουρανού τον αληθινό», και τελικά τους είπε ξεκάθαρα ότι «εγώ είμαι αυτός ο άρτος, ο άρτος της ζωής, ο άρτος ο ζων, ο εκ του ουρανού καταβάς». Και ότι μόνο «όποιος φάει το Σώμα μου και πει το Αίμα μου θα έχει ζωήν αιώνιον».

Ο όχλος ακούγοντας αυτά άρχισε να δυσανασχετεί: «Σκληρός εστίν ούτος ο λόγος. Τις δύναται αυτού ακούειν;» Και άρχισαν σιγά-σιγά να φεύγουν. Στο έλος έμειναν μόνο οι δώδεκα. Γυρίζει, λοιπόν, προς αυτούς ο Χριστός και τους λέγει: «Μη και υμεις θέλετε υπάγειν;» Μήπως και εσείς θέλετε να πηγαίνετε; Δηλαδή, μήπως κι εσείς δεν καταλάβατε τον πρωταρχικό σκοπό της ελεύσεώς μου στον κόσμο, και νομίζετε ότι ήρθα να σας κοροϊδέψω δίνοντάς σας ένα κομμάτι ψωμί;

Ευτυχώς τότε ο Πέτρος του απάντησε: «Κύριε, προς τίνα απελευσόμεθα; Ρήματα ζωής αιωνίου έχεις» (Ιω. 6, 69).

* * *

Εδώ πρέπει να τονίσουμε, για να μην αιωρούνται παρεξηγήσεις, ότι ρήματα ζωής αιωνίου σημαίνει ρήματα σωτηρίας. Αλήθεια και σωτηρία ταυτίζονται. Οριοθέτηση της αληθείας σημαίνει οριοθέτηση της σωτηρίας. Οι άγιοι Πατέρες στις Οικουμενικές Συνόδους συνέρχονταν όχι για να κάνουν ασκήσεις διεύρυνσης του νου, ούτε για να μάθουν να «στοχάζονται ελεύθερα». Σκοπός τους ήταν πάντοτε να δείχνουν την οδό της σωτηρίας, που δεν είναι ιδέες και θεωρίες, αλλά ένα συγκεκριμένο Πρόσωπο: το πρόσωπο του Χριστού. Όταν οι Πατέρες σώζουν την αλήθεια του χριστολογικού δόγματος, ουσιαστικά σώζουν τις προϋποθέσεις της σωτηρίας του ανθρώπου. Σώζουν τον άνθρωπο.

Και πρέπει πάντοτε να θυμόμαστε, ότι ούτε οι άγιοι Απόστολοι ούτε οι άγιοι Πατέρες χρησιμοποίησαν ποτέ διανοουμενίστικο ύφος ή διανοουμενίστικη γλώσσα, για να κηρύξουν τα «ρήματα ζωής αιωνίου». Τι λέγει ο αυτόπτης του Λόγου άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος; «Ο ακηκόαμεν, ο εωράκαμεν τοις οφθαλμοις ημών, ο εθεασάμεθα και αι χείρες ημών εψηλάφησαν περί του λόγου της ζωής· και η ζωή εφανερώθη, και εωράκαμεν και μαρτυρούμεν και απαγγέλομεν υμίν την ζωήν την αιώνιον» (Αΐω. 1, 1-2).

Ο διανοουμενισμός και ο θεολογικός ακαδημαϊσμός αποτελεί χωρισμό της θεολογίας από την ζωή και την εμπειρία της Εκκλησίας. Οδηγεί στην αντικειμενοποίηση της εκκλησιαστική αληθείας σε αφηρημένα διανοητικά σχήματα, με δογματικό - δηλαδή αξιωματικό - χαρακτήρα. Οδηγεί στην ξερή διατύπωση κάποιων θεωρητικών αρχών, που μπορεί να τις δέχεσαι σαν ιδεολογικές πεποιθήσεις, χωρίς η ζωή σου να μεταβάλλεται σε τίποτα. Έτσι χωρίζεται η θεολογική αλήθεια από την ζωή και εξαντλείται σε μια εννοιολογική διατύπωση.

Απόρροια μιας τέτοιας διαστροφής είναι να νομίζεις ότι, για να σωθής, αρκεί να κρατάς στα χέρια σου ένα καλό εγχειρίδιο δογματικής. Έτσι όμως η αλήθεια (που θα έπρεπε να ταυτίζεται με την σωτηρία) τελικά καταντάει μια νοητική κατασκευή και ένα άψυχο ιδεολογικό σύστημα, που δεν μπορεί να έχει καμιά σχέση με «ρήματα ζωής αιωνίου».

Ξανατονίζουμε λοιπόν ότι αλήθεια, ζωή και σωτηρία στην Εκκλησιαστική μας γλώσσα είναι ένα και το αυτό.

Αυτά τα ρήματα ζωής αιωνίου ενεπιστεύθη ο Χριστός στους αγίους αποστόλους και στους διαδόχους τους ποιμένες της Εκκλησίας. Τους τα παρέδωσε όχι μόνο για να τα διαφυλάττουν, αλλά για να τα διαγγέλλουν στα πρόβατα τα μη έχοντα ποιμένα.

Ο συντάκτης των Διαταγών των Αποστόλων, ο οποίος κατά τους πατρολόγους ήταν μαθητής του Πέτρου, απευθύνει στους ποιμένες της Εκκλησίας τα λόγια του προφήτη Ιεζεκιήλ: «Υιέ του ανθρώπου, σκοπόν δέδωκά σε τω οικω Ισραήλ, και ακούση εκ στόματός μου λόγον και διαφυλάξεις και διαγγελεύς αυτόν παρ'εμού»[2].

Τα ίδια λόγια απευθύνει και ο απόστολος Παύλος προς τους πρεσβυτέρους της Εφέσου: «Προσέχετε ουν εαυτοίς και παντί τω ποιμνίω, εν ημας το Πνεύμα το άγιον έθετο επισκόπους ποιμαίνειν την εκκλησίαν του Κυρίου και Θεού» (Πραξ. 20, 28).

Σκοπόν δέδωκά σε, λέγει ο προφήτης Ιεζεκιήλ, επισκόπους έθετο, συνεχίζει την ίδια ορολογία ο απόστολος Παύλος, τονίζοντας και οι δύο την κύρια αποστολή του ποιμένος. Σκοπός ή επίσκοπος είναι αυτός, που έργο του είναι να φυλάει σκοπιά. Να φυλάει σκοπιά σε κάποια σύνορα. Και εν προκειμένω στα σύνορα μεταξύ αλήθειας και πλάνης.

Αν παραβιαστούν αυτά τα σύνορα, αν πάψουν να υπάρχουν σύνορα, αν πάψει να

υπάρχει μάνδρα, τότε παύει να έχει νόημα και η θέση του ποιμένου. Ποιμήν και ποιμαντική μπορεί να υπάρξει μόνον όπου υπάρχει σαφώς οριοθετημένη μάνδρα. Δεν μπορούμε να μιλάμε για ποιμένα και ποιμαντική μέσα σε «ξέφραγο αμπέλι». Το όλο ποιμαντικό έργο έχει υπόσταση, μόνον όταν εδράζεται επί της σαφώς οριοθετημένης αληθείας. Και επιτυγχάνει του σκοπού του, μόνον όταν παραδίδει ακεραία αυτή την Αλήθεια στην πληρότητά της. Το ποιμαντικό έργο δεν μπορεί να βρη καμμία δικαίωση, εάν δεν προϋποθέτει την ΜΙΑ αλήθεια περί Θεού, ανθρώπου και κόσμου. Επομένως η σαφής οριοθέτηση της Αληθείας δεν είναι απλώς ένας τομέας του ποιμαντικού έργου - ή έστω ο κύριος τομέας του ποιμαντικού έργου - αλλά είναι το απαραίτητο θεμέλιο. Η αναγκαία προϋπόθεση του ποιμαντικού έργου.

Δεν υπάρχει άλλη προσφορά του ποιμαντικού έργου της Εκκλησίας προς τον άνθρωπο (είτε είναι η κοινωνική πρόνοια, είτε η ηθική βελτίωση, είτε η κοινωνική εξυγίανση), η οποία να μπορεί από μόνη της να δικαιώσει το ποιμαντικό έργο. Και να του δικαιολογήσει κάποια θέση μέσα στον κόσμο. Το ποιμαντικό έργο είναι αναγκαίο, όχι ως ένα από τα πολλά έργα που συμπαραστέκονται στον άνθρωπο στην περιπέτειά του, αλλά ως το μόνο έργο που μπορεί να αποκαλύψει και να οικειώσει τον άνθρωπο με την αλήθεια.

Η μοναδικότητα, το αναντικατάστατο, το ουσιαστικώς διάφορο της Εκκλησίας έναντι όλων των ανθρωπίνων θεσμών, ιδεολογιών, φιλοσοφιών και θρησκειών, είναι ότι η Εκκλησία αποτελεί «τον στύλον και το εδραίωμα της Αληθείας» (Α΄ Τιμ. 3, 15), τον αυθεντικό φύλακα και φορέα της αποκαλυφθείσης Αληθείας. Κάθε άλλη βοήθεια προς τον άνθρωπο, η οποία δεν τον φέρει «εις επίγνωσιν της Αληθείας», έστω κι αν τον βοηθάει σχετικά στη ζωή του (όπως η επιστήμη, η τεχνική ή η φιλανθρωπία), τελικά δεν τον σώζει, γιατί δεν αποτελεί απάντηση στο υπαρξιακό του πρόβλημα.

Πρέπει εδώ να θυμηθούμε και τον Ντοστογιέφσκυ. Μας τον θύμησε προηγουμένως και ο Wittgenstein. Εξήντα χρόνια τώρα και περισσότερο, η Ορθοδοξία διαλέγεται στον ευρωπαϊκό - και όχι μόνο - χώρο με την δική του γλώσσα. Αλλά ο λόγος του Ντοστογιέφσκυ, που είναι αποδεκτός από τον δυτικό άνθρωπο, είναι ο λόγος της Θεολογίας. Δεν έχει την αφετηρία τους στον Κοινωνισμό, στις κοινωνικές θεωρίες ή πρακτικές, αλλά στο σαφώς οριοθετημένο ορθόδοξο δόγμα. Μάλιστα σε σχέση με τις νεοεποχίτικες λατρείες, υπάρχει ένας πολύ χαρακτηριστικός διάλογος στο έργο του Ντοστογιέφσκυ Οι Δαιμονισμένοι, όπου γίνεται σαφής οριοθέτηση μεταξύ της ορθοδόξου ανθρωπολογίας και της ανθρωπολογίας της Νέας Εποχής (New Age).

Σε κάποιο σημείο λέει ο Κυρίλωφ: -Αυτός που θα διδάξει τους ανθρώπους πως όλοι είναι καλοί, πως όλοι έχουν δίκιο, αυτός θα τελειώσει την ιστορία του κόσμου.

Απαντάει ο Σταυρόγκιν: -Μα αυτός που το δίδαξε αυτό, ήλθε στον κόσμο και τον σταύρωσαν. Πρόκειται για τον Θεάνθρωπο Χριστό.

-Όχι, το διακόπτει ο Κυρίλωφ. Λάθος κάνεις. Δεν δίδαξε τέτοια πράγματα ο Χριστός. Αυτός που θα έλθει, θα διδάξει ότι όλες οι θρησκείες οδηγούν στον Θεό. Και αυτός δεν θα έχει καμμία σχέση με τον Θεάνθρωπο Χριστό. Γιατί θα είναι ο

άνθρωπος - Θεός. Ο άνθρωπος, που θεοποίησε τον εαυτό του.

Αυτή είναι η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Ντοστογιέφσκυ. Μια γλώσσα καθαρά θεολογική. Μια γλώσσα που δίνει προτεραιότητα στην οριοθέτηση της αλήθειας και όχι σε μελό αγωνίες για την κοινωνική δικαιοσύνη.

Ας μη κρυβόμαστε. Η αρρώστια και ο καταθρυμματισμός του πεπτωκότος ανθρώπου δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί με μαλακτικά ουμανιστικά επιθέματα. Είναι ανόητο να προσπαθείς να θεραπεύσεις ένα καρκινοπαθή δίνοντας του ασπιρίνη. Θα το επαναλάβουμε: Το πρόβλημα του ανθρώπου είναι πρόβλημα αληθείας.

Το θέμα είναι: πως λύνεται αυτό το πρόβλημα; Ποίος είναι ο σωστός ποιμαντικός τρόπος μαρτυρίας της Μιας αλήθειας; Μήπως κραδαίνοντας μαύρες σημαίες με το σύνθημα «ορθοδοξία ή θάνατος!» ή μήπως σηκώνοντας πλακάτ με το του Ιωσήφ Βρυεννίου «Ουκ αρνησόμεθά σε, φίλη Ορθοδοξία!».

Σίγουρα πάντως δεν θα πρέπει να καλημερίζουμε τους αλλόθρησκους ή ετεροδόξους με τα λόγια: «Ε, που πας, διάβολε;», όπως έκανε εκείνος ο μαθητής του αγίου Μακαρίου, με το οποίο κατάφερε να κάνει τον ειδωολάτρη ιερέα, όχι απλώς χριστιανό αλλά και μοναχό.

Και για να έλθουμε σε κάτι μεταγενέστερο: ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, κατά το μικρό διάστημα που ήταν αιχμάλωτος των μουσουλμάνων Αχαιμενιδών, βρέθηκε στην Νίκαια. Και τυχαία παρακολούθησε την κηδεία ενός μουσουλμάνου και άκουσε τις προσευχές τους προς τον Αλλάχ. Και θέλοντας να προκαλέσει διάλογο μαζί τους προσφώνησε μεν τον τασιμάνη των Τούρκων με την φράση «ω άριστε!» αντί Δε να τους πη «σε ποιόν Αλλάχ προσευχόσαστε, ταλαίπωροι;», τους είπε: «το ξέρω ότι προσευχηθήκατε στον Θεό. Γιατί, σε ποιόν άλλο θα μπορούσε να απευθυνθή η προσευχή σας. Επιθυμώ λοιπόν να μάθω τι του είπατε ...» Και έτσι άρχισε εκείνο τον θαυμάσιο διάλογο με τον τούρκο τασιμάνη, όχι με σκοπό να τον κολλήσει στον τοίχο, αλλά για να του προκαλέσει - με πολλή διάκριση και αγάπη - κάποια ερωτηματικά σχετικά με την πίστη του.

Σίγουρα η ποιμαντική μαρτυρία της Μιας Αληθείας απαιτεί όχι μόνο την ακεραιότητα των περιστερών αλλά και την φρονιμάδα των όφρων. Λαμπρό παράδειγμα ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο οποίος σαφώς υπερέβη κατά πολύ την φρονιμάδα των όφρων, όταν κατάφερνε ακόμη και αξιωματούχους Τούρκους να προσφέρουν χρήματα για την ίδρυση χριστιανικών σχολείων! Ας θαυμάσουμε την υπέρβαση της πολυπολιτισμικότητας σε όλο της το μεγαλείο!

Η μαρτυρία της Μιας Αληθείας, σεβαστοί πατέρες, η οριοθέτηση της ορθοδόξου πίστεως, σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να σημαίνει ότι δένουμε τον πεπτωκότα άνθρωπο σε μια προκρούστεια κλίνη και αρχίζουμε να τον βασανίζουμε. Η οριοθέτηση της ορθοδόξου πίστεως ποτέ δεν μπορεί να μοιάζει με ποδοσφαιρικό αγώνα, όπου μετράμε τα τέρματα που βάλαμε στους ετεροθρήσκους ή αιρετικούς. Κάποιοι αναρχικοί ειρωνευόμενοι μια τέτοια αντίληψη έγραψαν σε ένα τοίχο της

Αθήνας το σύνθημα: «Ειδωλολάτρες (παύλα) - Χριστιανοί: 7-0».

Ποτέ δεν πρέπει να ξεχνάμε τα λόγια του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, ο οποίος καταδικάζοντας την ποδοσφαιροποίηση του κηρύγματος της Μιας Αληθείας, λέγει: «Ου γάρ νικήσαι ζητούμεν, αλλά προσλαβείν αδελφούς, ων τω χωρισμώ σπαρασσόμεθα». Σκοπός μας δεν είναι να φωνάζουμε «γκολ» ή «τους φάγαμε». Σκοπός μας είναι να φέρουμε τα εκτός της μάνδρας πρόβατα μέσα στην Εκκλησία.

Οριοθέτηση και μαρτυρία της πίστεως ποτέ δεν σημαίνει μισαλλοδοξία. «Αν γαρ μισήσης, πως επιστρέψεις ραδίως τον πλανώμενον;» ρωτάει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Και κάπου αλλού τονίζει: «Ουκ αυθεντίας δει τω διδασκάλω μόνον αλλά και προσηνείας πολλής». Και προσήνεια σημαίνει κατά τον Χρυσορρήμονα Ιωάννη ότι ο ποιμήν διδάσκει ακόμη και «τους αντιδιατιθεμένους εν ανεξικακία και πρᾶυτητι».

Αυθεντία και προσήνεια πρέπει να συμβαδίζουν. Αυθεντία και προσήνεια είναι τα δύο χέρια του ποιμένος, με τα οποία εργάζεται για την σωτηρία των ανθρώπων. Με το ένα χέρι, την αυθεντία, κρατάει τους πασσάλους του φράχτη γερά στην θέση τους για να μη μετατεθούν τα όρια της μάνδρας που του εμπιστεύθηκε ο Χριστός. Και με το άλλο χέρι, την προσήνεια, αφ' ενός κρατάει τα εντός της μάνδρας πρόβατα «εν νομή πίοι επί των ορέων Ισραήλ» (Ιεζ. 34, 10) και αφ' ετέρου βγάζοντάς το αυτό το χέρι και έξω από την μάνδρα, αγκαλιάζει και ξαναφέρει μέσα τα πλανημένα πρόβατά του.

Αυτή ιδιαίτερα η έξω από την μάνδρα δραστηριότητα του ποιμένα απαιτεί ξεχωριστό ηρωισμό και τόλμη. Αν το πρόβατο είναι μέσα στα αγκάθια, δεν μπορείς να το γλιτώσεις, αν δεν ματώσεις κι εσύ τουλάχιστον τα χέρια σου. Στην Παρακλητική ψάλλουμε ότι ο αρχιεπίσκοπος Χριστός «δακτύλους θείους ημάτωσε, φονικής χειρός τον Αδάμ εκλυτρούμενος»[3]. Αν το πρόβατο έπεσε σε βόθρο, δεν μπορείς να το ανασύρεις αν δεν υπομείνεις την αφόρητη δυσωδία, που αναδίδει αυτός ο βόθρος. Αν το πρόβατο το άρπαξαν ληστές, δεν μπορείς να το γλιτώσεις από τα χέρια τους, αν δεν φας τουλάχιστον «μερικές» από αυτούς που το φυλάνε.

Παρόμοια εικόνα χρησιμοποιεί και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, παραλληλίζοντας τον ποιμένα με τον γιατρό: «Αν ο γιατρός μη ανάσχηται της σηπεδόνης των καμνόντων, ουκ απαλάττει της αρρωστίας αυτούς». Και συνεχίζει ο άγιος Ιωάννης: «Όταν ένας γιατρός θέλει να βγάλει τη σαπίλα της πληγής, δεν κυττάει πως θα διατηρήσει τα χέρια του καθαρά, αλλά λερώνει τα χέρια του προκειμένου να καθαρίσει τον άρρωστο. Και αν αυτός ο γιατρός δεν αποφεύγει να βυθίσει τα χέρια του στη βρωμιά της πληγής, που είναι ξένο σώμα, πες μου πως είναι δυνατόν εμείς να αποφύγουμε να κάνουμε κάτι τέτοιο στο δικό μας σώμα; γιατί τι άλλο είναι τα πλανημένα πρόβατά μας, παρά σώμα δικό μας;[4]»

«Σώμα δικό μας» ονομάζει τα εκτός της μάνδρας πρόβατα ο Καλός Ποιμήν Χρυσορρήμων Ιωάννης. Με άλλα λόγια οι πολυπολιτισμικής προελεύσεως συνάνθρωποί μας δεν μπορεί να είναι μια απειλή, που αντιμετωπίζεται με ξενοφοβίες ή με ρατσισμού. Ποτέ δεν επιτρέπεται να τους δούμε Σα τα παιδιά ενός

κατώτερου Θεού. Είναι σάρξ εκ της σαρκός μας και οστούν εκ των οστέων μας. Και έστω κι αν φαίνεται ότι οι περισσότεροι από αυτούς πεινούν - κατ' αρχάς - για την βρώσιν την απολλυμένην (πράγμα πού φυσικό), κατά βάθος αναζητούν και την βρώσιν την μένουσαν. Και εμείς δεν έχουμε το δικαίωμα να τους την στερήσουμε.

* * *

Αν ενθυμείσθε, τα τρία παραδείγματα που αναφέραμε στην αρχή δεν αναφέρονται σε πρόβατα, που μας περίμεναν να πάμε εμείς να τα βρούμε μέσα στα αγκάθια. Αναφέρονται σε πρόβατα που χτύπησαν την πόρτα και τους την κλείσαμε. Και ο νεαρός μουσουλμάνος και η άθρη Γερμανίδα και η ανιμίστρια Αφρικανή περίμεναν να βρούν ένα ζεστό και ασφαλές σπίτι και βρήκαν παγωνιά, αδιαφορία και ακαταστασία.

Πως είναι δυνατόν την πόρτα που ανοίγουν δυο νεαρά παιδιά με την νηστεία τους, να την κλείνει ένας ποιμένας με την απότομη συμπεριφορά του; πως είναι δυνατόν να νιώσει ο αλλόθρησκος τον ναό μας ως χώρο λατρείας, όταν εμείς τον αφήνομε να γίνεται χώρος ακαταστασίας, χώρος επίδειξης λαρυγγικών ικανοτήτων ή χώρος θορυβώδους κοινωνικής συναναστροφής; πως μετά από αυτά να μη ζητήσει την ηρεμία του ο άνθρωπος στις σχολές γιόγκα; πως να μη ζητήσει απαντήσεις στα υπαρξιακά του ερωτήματα στην λεγόμενη ανατολική φιλοσοφία, πομπώδη κηρύγματα και κουραστικές «ευσεβείς» φλυαρίες;

Και αν δεν μπορούμε να κερδίσουμε αυτούς που μας χτυπούν την πόρτα, τότε πως θα βρούμε στους γκρεμούς και στα αγκάθια για να περιμαζέψουμε αυτούς που ούτε τα πόδια τους δεν μπορούν να σύρουν μέχρι το σπίτι του Πατέρα τους και Πατέρα μας;

Μήπως είναι καιρός να δούμε το πολυπολιτισμικό υπόβαθρο των ανθρώπων που μπήκαν στην ευρύτερη αυλή μας σαν μια ευλογημένη πρόκληση - δώρο του Θεού - που μας καλεί σε μεγαλύτερη σοβαρότητα, σε βαθύτερη αυτογνωσία και σε πιο υπεύθυνη στάση απέναντι στην υψηλή μας κλήση; Μήπως πρέπει να σκύψουμε με σεβασμό σε προσεκτικότερη μελέτη των Πατέρων μας, οι οποίοι ποτέ δεν είδαν την Ορθοδοξία σαν μια απωθητική μονολιθικότητα που συντρίβει το ανθρώπινο πρόσωπο, αλλά σαν το άγιο χωνευτήρι στο οποίο τα πάντα αναχωνεύονται, αναπλάθονται και αναγεννώνται σε καινή εν Χριστώ κτίση; Μήπως πρέπει να συμεριστούμε την ποιμαντική αγωνία των αγίων Πατέρων, οι οποίοι ποτέ δεν επιδόθηκαν σε μια προκρούστεια χρήση των Ιερών Κανόνων, ούτε αρκέστηκαν στα δύο δηνάρια του Καλού Σαμαρείτη, αλλά προσδαπάνησαν ολόκληρο τον εαυτό τους, γινομενοι τοις πάσι τα πάντα, ίνα παντώς τινάς σώσωσι;

Η μαρτυρία της Μιας Αληθείας στην πολυπολιτισμική μας κοινωνία είναι όντως σταυρό. Όπως ήταν ο σταυρός και για τους άγιους Αποστόλους και για τους άγιους πατέρες μας, που σχεδόν ποτέ δεν έζησαν σε αμιγώς χριστιανικές κοινωνίες. Ας ζητούμε τις πρεσβείες τους για να σηκώνωμε αυτόν τον σταυρό με επίγνωση και καρτερία.

[1] π. Βασίλειος Θερμού, Ιδιωτικές Θεολογίες και η Καθολικότητα της Αλήθειας, εν Αγάπη και Μαρτυρία, Αφιέρωμα στον Ηλία Βουλγαράκη, Ακρίτας 2001, σελ. 270.

[2] Διαταγαί Αποστόλων, Β΄, VII.

[3] Παρακλητική, ήχος Α΄, Παρασκευή πρωί

[4] ΕΠΕ, 22, 462.